

Carl-Emil Englund

Sävsångaren från finnskogen

Vem var han då?

Fullblodsromantiker och realist!
Drömmare och organisatör!
Uttolkare av finnskogens sagor och folkvisor!
Samhällskritiker som arbetade för förändring!

Skapade och drev Boklotteriet, som gav möjlighet att sprida litteratur i vida kretsar och bistå författare ekonomiskt genom stipendier.

Bland hans litterära verk finner vi titlar som:

Trasiga sagor - Remsor ur Norrland - Spillror ur gårdagen - Det mörknar under träden - Eko av sommaren - Vid nattens tröskel.

Föddes 1903 i Dan Anderssons Grangärde, men modern flyttade snart till Alfta socken vid sjön Fläten där han växte upp mitt i finnskogen. Gick i skolan under tre år, vid tider när han inte var tvungen att arbeta som dräng, skogshuggare eller gårdfaru-handlare

”Jag sålde ylletröjor och kalsonger för kroppen, spelkort och psalmböcker för själen samt hårvatten till torrt hår och torra strupar” konstaterar han i en av sina böcker.

I skogskojorna mötte han socialismen och insåg orättvisorna:

”Fattigdomen gick bredbent som en Alftabonde genom skogarna. Nere i bygden satt herrarna på sina kontor ...”

Fick anställning som bodbiträde i Konsum i Dalfors vid 16 år. Efter några år sökte han sig till Jakobsbergs folkhögskola, där han kom i kontakt med anarkisterna kring tidningen Brand, en tidning som han till och från medarbetade i.

Carl-Emil Englund hamnade aldrig i något bohemi i Stockholm som många av generationskamraterna. Sin poetiska själ till trots var han ovanligt väl lämpad för att möta livets allvar. Som konsum-föreståndare hade han fast inkomst, vilket gjorde att hans och hustrun Evas hem kunde bli en tummelplats för konstnärer, författare och andra udda existenser. ”Vi kom, vi åt, vi stannade” konstaterar en författarkollega i en gästbok.

I motsats till sina generationskamrater kunde han inte lovsjunga maskinsamhället. I Dimma 1933 skriver han:

”Även jag skulle kanske sjunga om / pistonger / spelande remskivor och fabriksvisslans vassa skri / skulle sjunga, men - jag kan det icke. Jag såg en gammal man få armen / söndertuggad”

Efter andra världskriget mörknade Englunds blick än mer, vilket kommer till uttryck i ”Det mörknar under träden” 1951 i bl.a. slutraderna av

Efter sista vätebomben

Regnet snubblar över öde städer,
sagan slocknat i den sista elden.
Stillhet stillhet -
ångesten och oron reste bort med
människan.
Fridens vita evangelium
strövar ensam kring med månen.

Men ett hoppets pendang till den krigiska användningen av atomkraften finner vi också i ”Det mörknar under träden”.

Liv eller förstörelse?
Den lösgjorda atomkraften kan få isarna att blomma
och ökenvinden att gunga seglande luftträdgårdar,
kan lägga kostbara frukter i tiggarens hand
och liljor av hälsa på den dödsmärktes bord,
kan skapa hus med tak av blåklint och orkidéer,
med exotiska dörrar av moln och måne
som leder till rum av ljudlös skönhet.

Här är näten, här är vågorna,
allt kan en gång varda människans —

Som sagts tidigare: Englunds poetiska själ var ovanligt väl lämpad för att ta itu med livets allvar. Han hade sett hur många författare - inte bara i Klara - haft mycket svårt att livnära sig. Många levde på svältgränsen. Då mognade en idé. Om man anordnade ett lotteri, där man kunde vinna goda böcker skulle man ju slå två flugor i en smäll. De pengar som kom in skulle man dela ut till författarna och åt vinnarna delade man ut god litteratur.

Men det gällde att skaffa garantier för att lotteriet skulle gå ihop. Med outtröttlig energi sökte han övertyga andra om att det skulle fungera. Han pläderade, kalkylerade, undersökte möjligheter, rände hos myndigheter. Överallt samma svar: ”Det går inte. Du är idealist. I verkligheten går det inte!”

Till slut stönade LO, Kooperationen och ABF: OK! Bara du slutar att tjata om eländet!

Redan från början blev Boklotteriet en succé. 1948 delades det ut stipendier motsvarande c:a 600.000 kronor i nuvarande penningvärde. Mellan 1948 och 1971 hade Boklotteriet använt nära 50 miljoner till stipendier åt författare, journalister, kritiker, översättare och bokillustratörer samt till inköp av konst till offentliga samlingslokaler.

För att inte tala om de många 100.000-tals böcker som spridits över hela landet. Bland vinsterna (vinnarna fick välja mellan c:a 500 olika bokpaket) fanns böcker av Södergran, Diktonius och Parland förutom alla svenska och många utländska storheter. Exempelvis Martinsons debut Spökskepp, som då var en större raritet än nu.

Englund var till hela sin natur både poet och entreprenör. Han hade hela tiden nya idéer som han genomförde. Skillnaden mellan en framgångsrik entreprenör och en drömsk poet är kanske inte så stor som man skulle tro.. Skaparkraften finns hos dem bägge.

Vi slutar med en dikt från C-E Englunds hembygd, finnskogen i Alfta, om en person, som jag tror, att han kände sig befryndad med.

Flätsbo gruva

Sången om Flätsbo gruva
dansar allena i hemspunnen dräkt:
sommarmålar väsen med blommor i mun
blottade koppar för skåningen Pålsson.
Små danserskor strök sina ord med eld,
de kom i nattrök med glitterschal
och blåste löften ur näverpipa,

Adrian Pålsson, en poet i gruvor.
Hans gruvaktier var som dikter
pudrade med drömmens dagg.
De gick i många upplagor.

Hoppets gröna skum pulsade in i stugorna,
till arrendatorerna och till vallvaktarna.
Det blev översvämning av silvrig hosta,
Adrians ord var kantade med guldstoff,
storvuxna fåglar med vingen sprattlande
kring Vintergatan.

Pålssons liv var som ett oljetryck på väggen.
En morgon dog han i ett fält av konvaljer,
hans löften fladdrar ännu som blåa fladdermöss
runt tungan på alla aktieägare—

Carl-Emil Englund
Ur Skymning blåser över moln och vatten. 1945.